

LINNÉ, CARL VON

Tal, vid deras kongl. majesteters höga närvaro, hållit uti Upsala, på stora carolinska lärosalen den 25 septemb. 1759. och på allernådigsta befallning utgifvit af Carl Linnæus, academiens då varande r

Uppsala
1759

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

LINNE, Carl von , Tal vid Deras Kongl. Majestetets höga närvaro
hållit uti Upsala... den 25 Septemb. 1759.
Upsala 1759 Ex. A

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

Vitt. Sv.

Vers. Kgl.

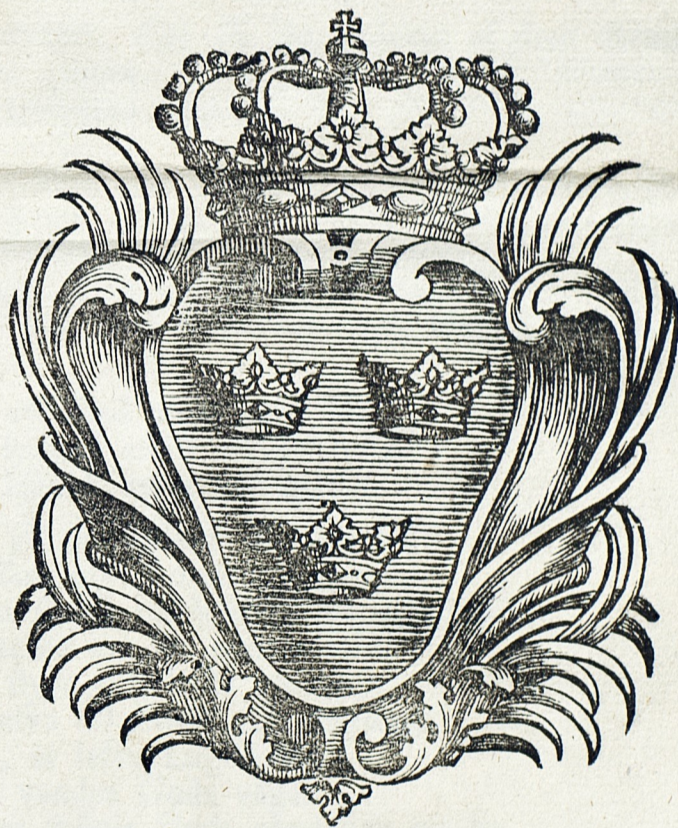
Ad. Fredr.

LINNE FOL 5

6x.A.

Vitt. So.
Yers. Mad.
Ad. Friedl.
LINNÉ FOL. 5

TAL,
 VID
 DERAS KONGL. MAJESTETERS
 HÖGA NÅRVARO,
 HÅLLIT UTI UPSALA,
 PÅ STORA CAROLINSKA LÄROSALEN
 DEN 25 SEPTEMB. 1759.
 OCH PÅ ALLERNÅDIGSTA BEFALLNING UTGIFVIT
 AF
 CARL LINNÆUS,
 ACADEMIENS DÅ VARANDE RECTOR.

UPSALA, TRYCKT I KONGL. ACADEMISKA BOKTRYCKERIET.

1759

finis la. h. h.

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

Vitt. Sv.

Vers. Kgl.

Ad. Fredr.

LINNE FOL 5

TAL

VI

DE RAS KONGL. MAJESTÄTERS

HÖGA NÄRVARO,

ÄRNT EN

Å STORA CAROLINA LÄROBOKEN

ÄR

ÖCH PÅ ANSÖKANEN ERHÅLLING UTGIVIT

CARL LINNÆUS

ACADEMIENS LA VÄRDE RECTOR

ORMÄCHTIGSTE KONUNG!
ALLERNÅDIGSTA DROTTNING!

MYRASTE ARFFURSTE!

DURCHLEUCHTIGSTA PRINTZESSA!

Detta Rum, som i dag uplyses af EDRA MAJESTETERS högga närvaro, är det, som af våra Glorvördigsta Konungar blifvit helgat åt *vettenskaperna*, som ock ån i dag, af EDER MAJESTET för *vettenskaper* underhålles.

VETTENSKAPER äro ett ljus, som få litet märkes af dem däruti viftas, som det hårligen glimmar för dem, som vandra i mörkret. En Menniska, utan upfostran, lämnad sig sielf, liknar mer en Markatta ån Guds belåte.

Ville Folkslager, Barbarer och Hottentotter, skilljas ifrån oss endast med Vettenskaper; liksom en taggig Sur-appel skilljes ifrån en smakelig Renette, endast genom cultur.

Ja, genom vettenskaper lyser det minsta Förstendömme i Tyssland hårligare, ån det stora Kejsaredömmet Mogol med alla sina skatter.

Vettenskaper föra oss till vördnad emot vår *Gud*.
till lydnad emot vår *Öfverhet*.
till kiärlek emot vår *Nåsta*.

Vettenskaper uplysa oss i all vår lefnad; de låra oss
genom *Språken*, at rikta oss af andras årfarenhet.
genom *Oeconomien*, at skaffa tillräckelig Närings fond.
genom *Historien*, at achta oss för andras fehl.
genom *Politiquen*, at styra och lefva lyckeligt.
genom *Moralen*, at lefva oskyldigt och dygdigt.
genom *Lagfarenheten*, at lefva Lagbundit.
genom *Theologien*, at vandra Guds vågar.
genom *Astronomien*, at skönja Guds oändeliga mackt.
genom *Naturkunnogheten*, at se Guds dråpeliga inrättning.
genom *Physiquen*, at betiena oss af Naturens lagar.
genom *Mathesin*, at förstå vår egen styrka.
genom *Pathologien*, at kienna vårt eget svaga.
genom *Diäten*, at lefva nycktre och fälle.
genom *Medicinen*, at appellera emot Döden.

Huru

Huru mörkt skulle icke vara i vårt Land, om en enda de
tenskaper låge förgiäten? om ingen i riket vore i stånd

At utreda ett medelmåttigt *Probleme*.

Eller explicera ett mörkt *Skriftenes Språk*.

Eller styra til China ett *Skepp*.

Eller noga uträkna en *ströms fallande*.

Eller rått observera en *Comet*.

Eller upställa en ren *Landcharta*.

Eller profva halten af en *Malm*.

Eller sticka en mogen *Starr*.

Eller kienna en ovanlig *Sjukdom*.

Eller nämna en främmande *Vext*; ett rart *Insect* eller *Snäcka*.

Eller läsa ett *arabiskt manuscript*.

Eller skriva en artig *vers*.

Mindre insicht i vettenskaper gör hos oss ännu

at våra *Skogar* gå bort, utan at Träd planteras och *Häckar*.

at våra *Ångar* stå usle, utan at tilböriligen vårdas.

at våra *Apothecare*-växter ännu betalas till utlåningar.

at *Thè*, *China*, *Coccionell* kiöpas årligen för dryga penningar,
som så lätt kunna planteras i Europa, som någonstän *Jalappa*
och *Rhabarber*.

Utan vettenskaper skulle vi

förskriva *Präster* från Rom.

Läkare från Monspelier.

Architecter från Venedig.

Musicanter från Neapel.

Comedianter från Paris.

ja *Skepp* från Serdam.

Kläder från Braband.

Almnacher från Lybeck.

Käbl och *Rötter* från Hamburg.

Utan vettenskaper skulle ännu

vår *Sill* fiskas af utlåningar,

våra *Grufvor* brytas af främmande,

och våra *Bibliothequer* svickta af utländskas arbeten.

Utan vettenskaper skulle vår *Oeconomie* drivas af förslags-makar

Enen skulle bära *Moschotbl*.

Vide skulle alstra *Bomull*.

Hafre skulle förvandlas till *Rog*.

Sch. lith. skulle bära *pärlor*.

Hib. etc. skulle spinna *lifstrådar*.

Ja *Skogsgrufvor* skulle gömma sig i alla buskar.

Gastar spöka i alla mörka vrår.

Tomtgubbar, *Vettar*, *Näckar* och andra *Lucifers* anhang
lefva med oss som gråkattor.

samt *Vidskeppelse*, *Hexerie*, *Signerie* svärma omkring oss som Mygg.

Sannerligen, utan vettenskaper skulle alt gå confust

i *Gudadyrkan*.

i *Regeringen*.

i *Hushållet*.

i all vår *Lefnad*.

Vettenskaper äro altså det ljus, som uplyser folk som i mörkret vandra,
och låter dem se med klara ögon, och höra med öppna öron;
ty bör man rätteligen mera lof och åhra hembära de *Potentater*,
som uplyst sitt folk med vettenskaper, än de som kufvat bar-
barer och ödelagt länder med människors upoffrande.

etta Rum är den värkstad, utur hvilken så höge och värdige män utgått

Här fås vetenskaper och planteras i Ungdomens sinnen:

Här läres *Theologie* och *Lagfarenhet*,
Medicin och *Naturkunnighet*,
Physique och *Chemie*,
Mathesis och *Astronomie*,
Oeconomie och *Moral*,
Historie och *Politique*, &c.

ja så Lärde döde, som Olärde lefvande *Språk*;
at förtiga adeliga *Öfningar*.

hit samlas derföre de utvaldaste genier af Landets ungdom;
här använda de sina bästa och muntra år;
här gifves dem tillfälle, at välja hvad vetenskaper de helst ästunda;
här ifrån utplanteras de öfver hela riket; at sedermera utbreda
vett och vetenskaper.

Alle Potentater hafva varit sorgfällige at regera ett med vett och vetenskaper uplyst folk; derföre ock nu i Europa, måst i alla länder, Academier och Professioner blifvit inrättade; men derföre hafva icke vetenskaperna burit lika frukt på alla ställen; ty om vetenskaper skola drivas till sin högd, med tillbörlig styrka, är nödigt, at vetenskaperna få skygd af den ädla friheten.

at Lärarne äro så försörgde, at de ej behöfva dela sin tid till utkomsten.

at de arbeta med täflan, och ej med tvång; ty tvungen Amma sköter styf barn.

at de göra vetenskapen så behagelig för sina lärjungar, som någon möjligt är; at desse må, utan tvång, fatta för henne kärlek.

at den ungdom, som gjort i vetenskaper ansefliga framsteg, blifver derföre ansedd; at han ej må tro sig arbeta i vädret.

Men där merits-år, bland de lärde, endast anses, och ej förfarenhet, där får vetenskapen den hårdaste stöten; där tror ungdomen sig upoffra vid Academien sin tid fruktlöst.

Då blifver Verld och belevnhet, franska seder och språk, samt et putfat *Liverie* firat.

Här af flyter ock det, at lika inrättningar, i olika tider, gjort olika värkan.

Det händer, att den bästa upodlade åker undertiden får total misväxt; ty intet är den som plöjer, intet den som får, utan den som växten gifver; utan Sol och blid himmel arbetar Åkermannen förgäfvat; äfven så hafva aldrig vetenskaper blomstrat och burit frukt, utan Öfverheten vändt till dem ett nådigt ansichte.

Våra vetenskaper få lif liksom af Solen

då en nådig Öfverhet anser deras idogaste idkare med nådigare ögon; ty hvem vill icke behaga sin Öfverhet?

då Konungen tackes välja de yppersta i vetenskapen till lärare och icke en Orator till Oeconom,

en Oeconom till Poët,

en Historicus till Medicus,

eller en Naturkunnig till Orator, som händelsen i dag gjort.

då fåfångt split och intriguer åteligen utrotas bland lärare, som böra föreläsa sina lärjungar med sina gierningar.

Men vetenskaper hafva alltid legat under

då Öfverheten ej sielf smakat deras sötma.

ty då hafva kläderna fått pris på karlen, och ej karlen på kläderna:

då har ofta en krusad och miölad *skalle* vägt mer än en upstudad *Hierne*,

då hafva de Lärde blifvit hållne för *Grælar*, och Vetenskaper för *Griller*;

då hafver Parnassen blifvit upfyld med *Idioter*, som använt tid, nåd, tjenst på *Konstgrip*; och Stenen ramlat i grönan dahl.

Aldrig

* * *

Aldrig har någon Constellation visat sig för oss hårligare,
och aldrig har Solen klarare skint på denna Parnasse, än i dag:

Då EDER MAJESTET, Svea rikets stormächtigste KONUNG,
upplyser vetenskapernes värkstad;
som sielf täckts vara vår nådigste Cancellor
och vetenskapernes Fader;
som sielf kienner vårt inre väfande,
våra tyflor och besvär,
våra inrättningar och värf,
vår flit, vår drift, vår åhoga,
vårt ändamål och vår nytta;
vi kunna då icke annat än räkna vår och vetenskapernes ädlaste tid,
då en så Stor Herre tilldelar oss våra öden.

Då tillika EDER MAJESTET, vår allernådigsta DROTTNING,
som Gud gjort till en Guda bild,
med den aldrarkarpage penetration och snille,
hvaraf Spiran sielf vinner glants,
finner den läckresta smak i det finaste af vetenskaper,
och uti *Vitterlekar*, i *Historie*, i *Naturkunnighet*, med flere,
vida öfvergår de största genier;
huru må vi icke då fågna oss öfver Hofvets smak
som i allmänhet plågar skapa våra moder?

Då en ympquist af ett utvaldt tråd ympas uti en utvald stam, såges den
ympen blifva af den aldraitvaldaste art.
Huru må vi då icke glädjas, när vi kaste vårt hopp på framtiden, som är al-
les vår förnämsta och sista omsorg, att se EDER KONGL. HÖGHET af
tvänne så hårliga stammar uprunnen; hållt E. K. HÖGHET där till med
ifrån spåda åhren, under så vitt, skarpsynt och moget handledande, fått
inöfvas i de gagneligaste vetenskaper?
Huru må vi icke spå våra barn fälle, som framdeles få blifva E. KONGL.
HÖGHETS underfätare?
E. K. HÖGHET öppnar i dag, genom sin första höga närvaro, för oss
dören till de tillkommande tider, at vi få se dit in, vi aldrig hinne
komma, där E. K. HÖGHET Krönt med Svea Krona, regerar våra barn
och hållt barnabarn; tilldelar dem, som genom vetenskaper göra sig
värdiga, deras fälla öden.
vi lämne därför dem, då vi lämne verlden, med trygghet, glade och
nögde, uti en så dyr Förstes omvårdnad, som får regera uti en än mer
uplyst tid.
vi önske E. K. HÖGHET all lycka! många och fälla dagar!

Då HENNES KONGL. HÖGHET, en så lysande stierne, som sielf fått sin
eld och sit lius af en så klar Sol, upgår på vår himmel, må äfven det
kiönet, som mer allskat mörkret, fågna sig af ett sig förelysande så klart
himmels blofs.

Den

Den Alsmåchtige Guden, som uppsatt E. K. MAJESTET på Svea thron,
till vårt k. Fäderneslands sällhet och vetenskapernes beskydd,
han uppehålle sin dyra snorda till många sälla tider,
at vi i lugn må få sitta under ett så härligt Fikone-tråd,
och lofva Gud och EDER MAJESTET, som gifvit oss denna ro!
Vår underdånighet skall vara odödelig:
så länge tideböcker vara, och vett och vetenskaper idkas,
skall Svea barnas Lof aldrig uphöra,
ock deras tackföjelse aldrig återvända.

Den Guden, som satt en så makalös Drottning vid en så stor Konungs sida,
låte HENNES MAJESTET tällja många nögda tider,
och med nåd framdraga vetenskaperne, sina pupiller,
som skola bygga HENNES MAJ:T beständigare mausoleer,
än de af Marmor och Graniter utbyggits.

Den Guden, som låtit EDER K. HÖGHET uprinna af så hög Kunga stam,
gifve EDER KONGL. HÖGHET en säll framtid!
att våra barn och barnebarn må en gång tacka sin Gud,
som gifvit dem en så nådig Öfverhet,
och inrista EDERT dyra Kunga-namn i de odödeliga vetenskaper.

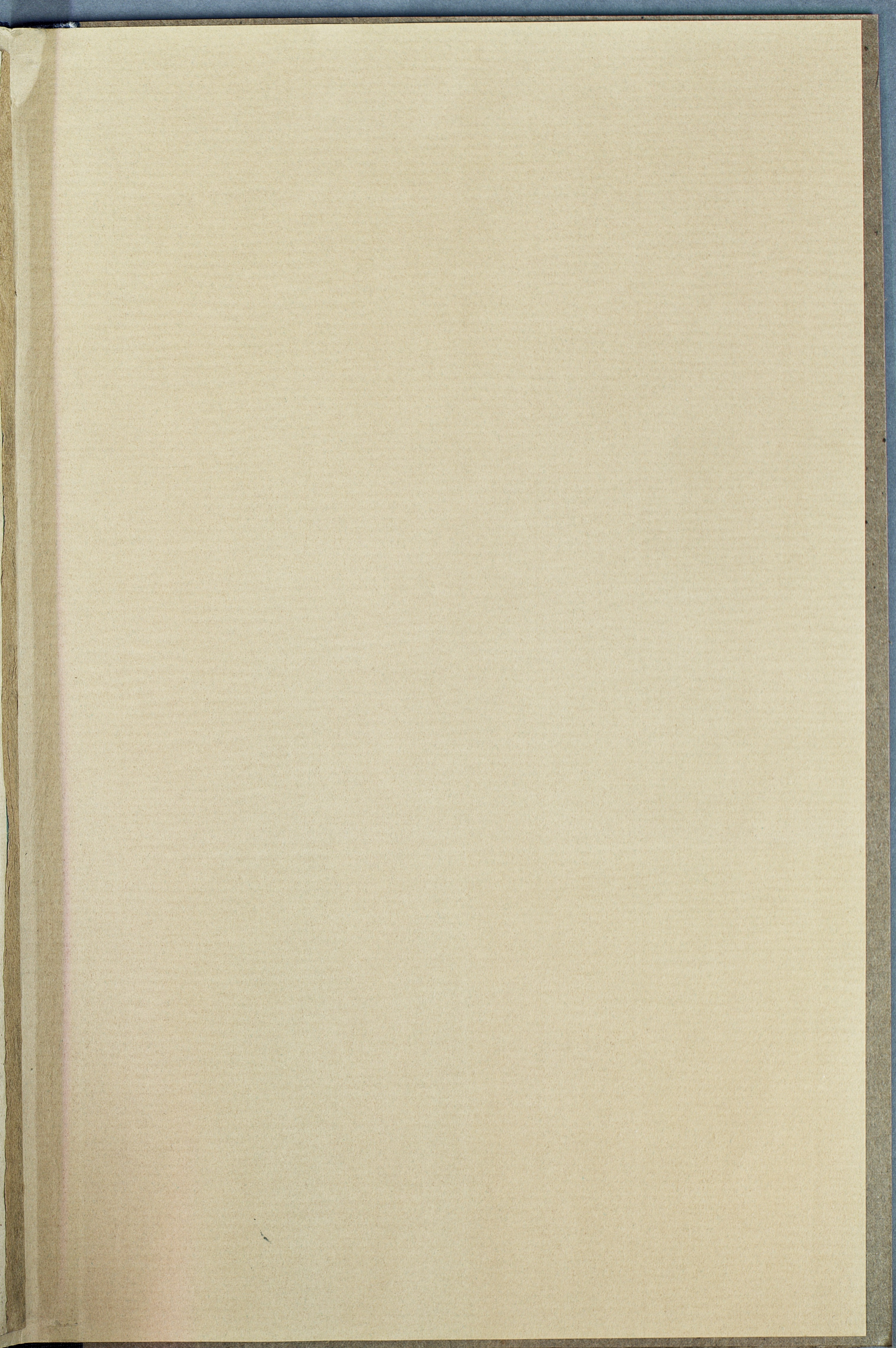

Den samme Guden, som låtit den skönaste PRINTZESSA uppspritta
som den fagrafa blomman bland Liljorna,
förlåne HENNES K. HÖGHET en blid Sommar!
at hon må upväxa till sina stora Förfäders högd, och som uti Lineamenter,
äfven uti höga inre egenskaper likna sin Höga Föräldrars förebild,
blifva Regentinnors och sitt kändns mönster.

* * *

Senaste efter-verlden, Mine Herrar, lærer afvundas vid vår lycka;
vi skulle ock göra oss själve till henne ovärdiga,
om vi förgiåte den nåd vi vunnit af vårt nådigsta Kunga-Hus.
vare sagt!

www.books2ebooks.eu